

zorniku Maierju, dokler niso prekoračila njegova — da ne rabimo hujšega izraza — čudna postopanja dovoljenih mej. Upoštevajte to, bi pač lahko dovolili pasti tudi Maierja, če ste strmoglavili nedolžnega Turka, s katerim je bilo učiteljstvo vse-skozi zadovoljno! Če bi bili to storili, bi bilo boljše za Vas, gospod baron, za Maierja in za nas! Nam bi ne bilo treba se zopet baviti s tem nadzornikom. Maier bi užival mir, ki ga je jako potreben, Vas, ekszellenca, bi pa ne nadlegovali s takimi članki! Zatorej storite, kar ste zamudili! Mi smo preverjeni, da bi tak nadzornik v nobeni drugi kronovini ne prekoračil več šolskega praga kot nadzornik, zakaj dopuščate, da on še funkcionira kot tak? Dajte mu, ekszellenca, polno penzijo in odstavite ga; ne nam na ljubo — odkrito Vam povemo, gospod baron, da je Maier naprednemu učiteljstvu tako velika ničla, da gre preko njega — ne nam na ljubo, ampak ugledu c. kr. šolskih nadzornikov, na ljubo oblasti, ki jo zastopate v deželi, ga odslovite in hvaležni Vam bomo!

Končno pripomnjamo, da slovensko napredno časopisje že odločno nastopa proti tej Maierjevi nakani pomencenja našega ljubljanskega narodnega šolstva; zagovarja ga pa — »Slovenec«!

Naša sta se vredna bratca, ki ne poznata principa materinskih šol, kakor ga je za vse čase in narode postavil veliki Komensky!

Izplačevanje učiteljskih plač na Štajerskem.

Doslej so učiteljstvu izplačevali mesečno plačo a) na podlagi dvojezično tiskane izplačilne knjižice, b) na podlagi pobotnic učiteljstva, ki so bile tiskane, oziroma pisane v slovenskem jeziku.

Krog 24. aprila t. l. so dobila šolska vodstva na Štajerskem od davčnih uradov brez dopisa nemško tiskane »Zalungsliste«, po eno za vsako učno osebo. Šele tri dni pozneje pa odlok šolskih oblasti, ki z njim učiteljstvu naznanja, da bo začeti s 1. majem t. l. začelo dobivati svojo plačo proti podpisu na teh »Zalungslistah« in da osebne pobotnice zanprej odpadejo, namesto kolkov pa da bodo kolkovino pri davčnem uradu odtegovali. Istotako odpadejo do sedanje izplačilne knjižice.

Ta predlog je stavilo deželno finančno ravnateljstvo v Gradcu deželnemu šolskemu svetu, ki ga je sporazumno z deželnim odborom odobril, a tudi finančno ministrstvo je z naredbo z dne 10. februarja 1914, broj 3514 iz 1913, ta predlog odobrilo in dovolilo, da se sme kolkovna pristojbina od učiteljskih plač odtegovali. Odlok pravi končno, da je finančno deželno ravnateljstvo ukazalo, vsa šolska vodstva založiti s potrebnimi tiskovinami za eno leto.

Finančna uprava si hoče na račun učiteljstva delo olajšati. Nove plačilne pole bodo za vse učiteljstvo ene in iste šole skupne ter se bodejo, podpisane od vsega učiteljstva, predložile davčnemu uradu v dvojini. Prvopis ostane pri davčnem uradu, drugopis se vrne šolskemu vodstvu s skupnim zneskom vred.

Učiteljstvu pa ta novotarija ne bo nič koristila, pač pa v gotovih pogojih škodovala. Dosedanje izplačilne knjižice so bile namreč last posameznika; nahajale so se navadno shranjene na davčnih uradih ter so se posameznikom dopošiljale na ogled, kadarkoli je to lastnik zahteval, zlasti ob napovedi za osebno dohodnino, ob premeščenju je šla knjižica z njim v njegov novi službeni kraj. V slučaju stiske

je dobil na njo tudi zasebno posojilo, zlasti če jo je upniku s pobotnico vred zastavil. V prihodnje odpadejo vse te ugodnosti na škodo učiteljstva.

Nove skupne izplačilne pole namreč niso več last posameznikov, temveč so last šolskega vodstva, oziroma šolskega inventarja. Premeščen učitelj ne bo mogel več zlahka dobiti upogleda vanje, a nobeden učitelj jih ne bo mogel več rabiti kot jamstvo za nujno posojilo. Tako so nam šolske oblasti zadržale samopomoč ter nas izročile, upajmo da nevede, nepričakovano. Odvzele so nam našo individualno pravico, in sicer neopravičeno brez našega privoljenja.

V uradnem dopisu, ki se nam je z njim svoj čas nakazala naša mesečna plača, oziroma starostne doklade, je izrečno rečeno, da se nam bo izplačevala plača proti kolkovanim pobotnicam. S tem dopisom se nam je torej takrat podelila individualna pravica, dobivati plačo potom pobotnic. Kdor si hoče čuvati to individualno pravico, naj vloži proti odloku deželnega šolskega sveta z dne 22. aprila 1914, broj 3848/4, ugovor na naučno ministrstvo z odločilno močjo v 14 dneh, in sicer pa 1. junija s pravno močjo v 60 dneh, računajoč od dneva objave po šolskem vodstvu.

Kaj je vodilo finančno deželno ravnateljstvo k temu koraku, je jako zanimivo. Zavedno slovensko učiteljstvo je pisalo samoslovenske mesečne pobotnice, zaradi tega so morali v Gradcu nameščati slovenščine zmnožne pregledovalce. Z rečenimi nemškimi tiskovinami hočejo obenem doseči, da ondi nameščenim uradnikom ne bo treba slovensko znati ter bodo tam nastavljeni same Nemce. Slovenci naj ostanejo nižje pri davčnih uradih, a še od tam nas bodo začeli izpahovati, a mesto nas nameščati Nemce. Tako stoji zapisano v glavah nemškega birokratizma v Gradcu. Na Dunaju seveda o tem ničesar ne vedo, tja se je le poročalo, da se hoče s tem doseči enostavnejše uradovanje.

V smislu določb člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. XII. l. 1867., državnega zakonika broj 142, ima vsak narod **nedotakljivo** pravico svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti; zato ima tudi slovensko učiteljstvo kot del slovenskega naroda pravico do pisanja samoslovenskih mesečnih pobotnic ter odklanjati podpise na nemških izplačilnih polah; zakaj v jezikovem oziru so nezakonite, prezirajo naš jezik ter kršijo državni osnovni zakon.

Proti odloku finančnega ministrstva z dne 10. februarja 1914, broj 3514 iz l. 1913, ki je predlog finančnega deželnega ravnateljstva odobrilo in dovolilo, da se sme učiteljstvu pristojbina namesto odpadlih kolkov od plače odtegovali, naj vložijo posamezni učitelji pritožbo na upravno sodišče z utemeljevanjem, da hočemo mi na temelju svoje individualne pravice dobivati plačo tudi nadalje proti kolkovanim pobotnicam. Ker finančno deželno ravnateljstvo ni svojega tajnega namena naglašalo, ga v tej pritožbi tudi nam ni treba naglašati. Tu so merodajne naše individualne pravice. Končno je tudi mogoče, da finančno ministrstvo ni upravičeno pobirati pristojbine namesto kolkov, temveč samo kolke. Kdor želi v tej zadevi besedila za pritožbo, oziroma ugovor, naj se obrne do uredništva »Učit. Tovarisa«, ki bo besedilo priobčilo v tisku.*

* Najradikalnejše in najkrajše je s temi »Zalungsliste« z uspehom obračunalo učiteljstvo v Dobju. Glej v tej zadevi dopis iz Dobja! Ured.

narod nedotakljivo pravico svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti, torej si smemo Slovenci svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti tudi v šolah potom pouka in nam tega nihče prepovedati ne more in ne sme, ter ne more naučno ministrstvo, ki je v omenjenem šolskem in učnem redu te določbe izdalo, odreči takim čitankam svojega potrdila.

S krivo mislijo, da nam take knjige ne bodo potrjene, terorizujemo svojo slabo razvito narodno zavest ter zadržujemo izvrševanje svoje najvažnejše državljanske osnovne pravice.

Velika vrzel nam zija iz sedanjih čitank tudi iz splošnega državlanskega stališča. Državni osnovni zakon z dne 21. XII. l. 1867., ki bi ga moral poznati vsak državljani, bi se moral v čitankah dobesedno s podpisom vladarjevim in vseh takratnih ministrov ponatisniti.

Učiteljstvo razpravlja zadevo v učiteljskih društvih ter se zaveda, da izhaja naša moč iz nas samih, in sicer v toliko večji meri, v kolikor več se zavedamo svoje narodno kulturne misije; zato zahtevamo glasno in odločno, naj ustrezajo prihodnje naše čitanke tej kričeči narodni potrebi, ker bi bili drugače primorani njihovo uvedbo v svoje šole odklanjati.

R. K.

Končno bodi omenjeno, da se bodo te izplačilne pole učiteljstvu zaračunale.

Z uvedbenim novih izplačilnih pol se oškoduje obenem slovenska tiskarska obrt, zakaj te tiskovine se bodo tiskale v novi tiskarni namestniji, s tem je odvzelo slovenskim tiskarnam tiskanje slovenskih pobotnic, tako se bo slovenski narod poškodoval 1. socialno, 2. na njegovih jezikovnih pravicah in 3. obrtno gospodarsko.

Učiteljstvo ima moč obvarovati naš narod pred to trojno škodo.

Prošnja.

Koncem novembra pret. leta je umrl tovariš Štipko Jelenc, nadučitelj v p. v Kandiji. Leži na pokopališču v Šmihelu pri Novem mestu. Učiteljstvo mu namestila postaviti spomenik. V teh hudih časih pa učiteljstvo samo ne zmora dostojnega spomenika, zato se obrača tem potom do vseh prijateljev blagopokojnika — saj jih je imel mnogo — da z radovoljnimi prispevki pospešijo in omogočijo to namero. Prispevke prosimo pošiljati na naslov: **Dragotin Gregorc**, učitelj na Toplicah pri Rudolfovem na Dolenjskem.

Predlog za uvedbo Widrove knjige „Moje prvo berilo“ v ljudske šole na kmetih.

Stavljen in soglasno sprejet na delegacijskem zborovanju Zveze v Mariboru.

Predlog, ki ga je stavil tovariš Ivan Kelc po Gornjegrajskem učiteljskem društvu, se glasi: Vodstvo Zveze naj vpliva na posamezna učiteljska društva, da bo učiteljstvo na letošnjih uradnih učiteljskih konferencah glasovalo za uvedbo »Mojega prvega berila« od K. Widra v ljudske šole kot učno knjigo.

Ta predlog je tovariš Ivan Kelc kot delegat utemeljeval na prilično ta način: Da razumljiveje utemeljim svoj predlog, sem primoran omeniti, da sem bil začetkom svojega učiteljstva iskren zagovornik in pospeševalec analitično-sintetične metode, kar mi lahko potrdijo moji starejši tovariši, ki dobro vedo, da sem v letih 1882—1883. v zvezi s tovarišem Š. Šalamunom o tej učbi natančno razpravljal v »Popotniku«. Da nisem nikak osebno nasprotnik tov. Iv. Krulca, svedoči že dejstvo, da pohaja k njemu moj lastni vnuk v šolo, kar me jako veseli. Priznavam radostnega srca, da sta obe začetni knjigi velik napredek v našem narodnem šolstvu, akoravno se nahajajo v obeh marsikaterih hibe, ki se lahko popravijo v novih izdajah. Da sem proti uvedbi razkrojno sestavne učbe v naše ljudske šole, me je k temu dovedla večletna in bridka izkušnja. Stopivši iz učiteljskega, poln vzvišenih idej, navdušen z vsemi močmi delovati za vsestranski napredek milega mi naroda slovenskega, sem jel poučevati in vzgajati našo nadopolno mladino po anal.-sintetični učbi, smatrajoč jo za edino pravilno, po kateri bom najgotoveje in, recimo, najhitreje dosegel tako iskreno zaželeni smoter. Z vsvo navdušenostjo in gorečnostjo sem se poprijel navedene učbe ter se mučil kot črna živina, a kmalu je prišla prevara, in sicer v osebi gospoda nadzornika, že izkušnega šolnika. Po nadzorovanju mi je namreč rekel, da priznava v popolnem moje požrtvovalno delovanje pri pouku, a poleg vsega tega sem dosegel bore malo in po tej učbi ne dosežem na takšnih šolah nikoli nič poveljnega v določenem času. Omenjeno bodi, da sem imel takrat v šoli 158 šolskih otrok. Prihodnje leto sem sicer skrajšal učbo, uspel je bil povolnejši, ali spričo preoblegla napora še vedno ne zadovoljiv; bila pa tudi ni več anal.-sintet. učba. Pozneje sem se lotil pisalno-čitalne učbe in te sem se držal, in uspehi so bili v popolnem zadovoljivi tako pri prebivalstvu, kakor pri nadzorniku. Kmetiško ljudstvo nikakor ne more razumeti, kako bi bilo to mogoče, da otrok hodi 14 dni in še časih mnogo dlje v šolo, pa še ne pozna nobene črke; potem je učitelj kriv, da je šola za nič itd. Lažje si otrok zapomni eno črko, nego tri do štiri naenkrat in ako tudi ni vsak dan v šoli. V mestih in trgih, kjer je majhno število otrok in reden obisk, je to mnogo lažje. Ljudstvo je naobraženo in ne zahteva takojšnjih vidnih uspehov, posebno je to še lažje na vadicah, kjer se zbere najboljši material, v takšnih razmerah se učitelj lahko igraje bavi z dolgovoznimi in temeljitimi predvajami.

Obe začetni knjigi bode znel spreten učitelj porabiti po eni kot drugi učbi, a Krulčeva je bolj sestavljena po razkrojno-sestavni učbi, kar pa ni popolnem resnično. Po tej učbi se mora naslanjati in biti v zvezi nazorni pouk s takozvanimi temeljnimi besedami ter se mora pri novi besedi vedno ozirati na poprej obravnavano snov ter jo spravi z novo učno

tvarino v naravno zvezo, poučevaje od znanega do neznanega. Te zveze pa v Krulčevi knjigi mnogokrat manjka. Nikakor mi ne gre v glavo, kako bi n. pr. spravil pri nazornem pouku v naravno zvezo, brez daljših ovinkov in nepotrebne zamude zlatega časa, temeljno besedo »deto« s poprej obravnavano besedo »sito«! In taki slučaj se ponavljajo večkrat.

Sicer pa mora biti v šoli vsekdar prva in najboljša knjiga učitelj sam, samo naj se mu ne krati pravice, da si v dosegu zaželenih in predpisanih uspehov v šoli izbere pripomočke, ki mu prijaajo najboljše. Drugače je ukazovati pri zeleni mizi, drugače med prostim ljudstvom izvrševati dotična povelja, in ni umestno, ako tisti, ki morajo ščititi učiteljstvu itak pre-skromno podeljene pravice, te kratijo in kratkomalo prezirajo.

Nikakor nisem nasprotnik uvedbi ene ali druge začetne učne knjige, samo potrdi se naj to, kar si je učiteljstvo, opiraje se na zakonite predpise, izbralo prostovoljno!

Omeniti mi je še, da kakor ima celo vsak svetnik prste obrnjene k sebi, naj se tudi učiteljstvo nikakor ne šteje v zlo, ako si izbere šolsko knjigo, ki jo je založila »Učiteljska tiskarna«. Kakor znano, so nas razne tiskarne glede naših časopisov postavile pred vrata, česar »Učiteljska tiskarna« ne sme, ker je sad našega truda in požrtvovalnosti; je tedaj nas vseh učiteljev sveta dolžnost, da si ta sad ohranimo in ga rešimo pogina, kar tako iskreno žele naši nasprotniki! — Z ozirom na navedeno usojam se Vas prositi, da glasujete za moj predlog.

K besedi se oglasi del. tovariš Pavel Flere, ki želi, da bi se namesto besede »vpliva«, postavila beseda »priporočila«, na kar je bil predlog soglasno in z odobravanjem sprejet. Dolžnost vsega organizovanega učiteljstva je, da se drži discipline. Složnih mas ne premaga nihče!

Nemški hrast na slovenskih tleh.

»Verband landwirtschaftlicher Genossenschaften« ali po naše Zveza kmetijskih združenj v Gradcu obsega po slovenskem Štajerskem kakih 30 Rajfajznovih posojilnic. Ko so se te posojilnice ustanovljale, je nemški Johan razlagal lahkovernemu sloverskemu Ivanu, da bodo te posojilnice strogo gospodarske in da se ne bodo prav nič pečale z narodnostjo. Ivan je to rad verjel, dasi je naprej vedel, da mu ne bodo iz Gradca slovensko dopisovali. Prišlo je res tako, da se ta »Verband« noče nič pečati s slovensko narodnostjo. Slovenskim Rajfajznovkam dopošilja nemške knjige in tiskovine, ter jim dopisuje samo po nemško, če pa zahtevaš slovensko uradovanje, te na dolgo in široko poučujejo, da so posojilnice čisto gospodarska zadeva, da tu ne gre umešavati jezikovnih pravic, končno pa ti še prav imenitno rečejo: »Unsere Geschäftssprache ist deutsch!« Naš poslovni jezik je nemški! To se pravi, vi Slovenci se le nič ne oglašajte za svoje jezikovne pravice, pri nas je vse nemško, mi se s slovensko narodnostjo ne pečamo, mi vas potrebujemo samo gospodarsko, da si izposojujete naš denar, drugače pa le tiho za vratmi!

Najlepše pa se Johan norčuje sedaj iz Slovencev. Nekega dne je dobilo namreč vseh 30 Ivanov vsak po eden nastenski lepak z velikim hrastom, polnim želdoda. Na vsakem želdodu je ime Rajfajznovke. Tu najdeš n. pr. sledeče želdode: Bizeljsko, Radvanje, Hoče, Sv. Trojica v Sl. Gorici, Gomilca, Sv. Miklavž nad Ormožem, Leskovec, Puščava, Ščavnica, Ruše, Zgornja Radgona, Velenje, Vič, Razvanje, Sv. Lenart v Slov. Gorici, Kapele pri Brežicah, Dobje, St. Vid pri Planini, Sladka Gora, Zdole, Sv. Lovrenc v Slov. Gorici, Sv. Barbara pri Mariboru, Sv. Marjeta pri Moškanjcih, Sv. Barbara v Haložah, Majšperk, Sv. Rok ob Sotli, Polenshak, Dobova pri Brežicah, Oplotnica itd. Ti Ivani so torej na hrastu sami Johani.

Neki grof Zedwitz je ta hrast tako osnoval, da med zelenjem hrastovega listja prav dobro razločuješ nemške črno-rdeče-rumene barve. Ti lepaki vise v omenjenih posojilnicah kot priča slovenske nezavednosti, ki se je vdnjala nemški gospodarski za ponižno deklor.

Ker nam »Verband« ne priznava naših državljskih jezikovnih pravic in nas gospodarsko uprega v nemštvo, naj mu ne služimo več niti za hlapca, niti za deklor. Učiteljstvo, ki sodeluje pri teh posojilnicah, blagovoli skrbeti za to, da se na mesto nemških hrastov posadi naše tipe, nemške barve naj se prevlečejo z belomodro-rdečo barvo, iz pomemčenih Johanov se naj izkristalizujejo slovenski Ivani, potem bomo veseli, da se zvitemu Johanu ni posrečilo upreči Slovencev pod svoj gospodarski nemški jarem.

Ivan z lipo.

ustvarja narodno zavest in ponos, ter budi ljubezen do matere jezika.

Jako občutna pomanjkljivost vseh naših čitank je, da manjka v njih vsebine, ki bi se z njo učenec obogatel z zavestjo, da je Slovenec. To bo menda glavni vzrok, zakaj se naša mladina tako silno potuje. Že v začetnicah bi se morali nahajati kratki stavki; n. pr.: Govorim slovenski jezik. Tudi oče in mati mi govorita slovensko. Sem torej Slovenec (Slovenka). — V višjih razredih bi moralo biti to seveda obširneje razloženo, zakaj sem Slovenec; n. pr.: 1. Ker govorim od rojstva slovenski jezik; 2. Ker so tudi moj oče in mati slovenskega rodu; 3. Ker so mi bili pradedje Slovenci; 4. Ker je moj rojstni kraj na Slovenskem; 5. Ker je tu že od nekdaj bival slovenski narod; 6. Jezikovo zgodovinsko, zemljepisno in posetno narodovo pravo; 7. Dolžnost ostati vedno slovenskega mišljenja.

Izdajatelj novih čitank so dolžni se na narodno vzgojo ozirati 1. iz narodnega stališča; 2. iz ozirov na določbe § 71. stalnega šolskega in učnega reda, ki pravi med drugim, da se morajo otroci v šoli vzgajati tudi k ljubezni do prirojene narodnosti; 3. iz ozirov na določbe člena XIX. držav. osnovnega zakona z dne 21. XII. leta 1867., ki izrečno pravi, da ima vsak